

Indledningen er redigeret af Krista Stinne Greve Rasmussen og Else Riisager
Tilsyn ved cand.theol., adj. professor (i dansk salme- og kirkehistorie) Jørgen Kjærgaard
Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med
punktkommentarer, tekstredegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk
PDF ved Kim Steen Ravn
Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til

Confirmations-Psalmer

ved Vanja Thaulow

Indhold

- 1 Anledning
- 2 Indhold
 - 2.1 Velkommen, Morgenrøde
 - 2.2 Frygt, mit Barn, den sande Gud
- 3 Efterliv
- 4 Anvendt litteratur
 - 4.1 Trykt
 - 4.2 Utrykt

1 Anledning

Hæftet *Confirmations-Psalmer*, som indeholder de to salmer “Velkommen, Morgenrøde” og “Frygt, mit Barn, den sande Gud!”, blev trykt og anvendt ved forårskonfirmationen i Vartov Kirke søndag den 23. april 1843. Her konfirmerede Grundtvig bl.a. sin datter Meta, som på dette tidspunkt var knap 16 år gammel. Ved at lade to af sine egne salmer trykke til konfirmationsgudstjenesten overtrådte Grundtvig det eksisterende forbud mod at anvende andre salmer ved kirkelige handlinger end dem, der var indeholdt i de autoriserede kirkesalmebøger. Det var første gang, Grundtvig gjorde dette åbenlyst (*Bibliografien*, bind 2, s. 207).

Læs mere

I julen 1845 tryktes på samme måde et hemmeligt salmeblad til Vartov. Afsyngelsen af disse salmer betegner den egentlige indførelse af den grundtvigske salmesang i den danske kirke (*Bibliografien*, bind 2, s. 284-285; se også Kristensen 1931, s. 74).

Grundtvig omtalte konfirmationen i et brev til vennen P.A. Fenger den 6. maj 1843:

Ved at confirmere Meta forleden Søndag følte jeg ret, at selv i levende Live og selv med Hensyn paa vore egne Børn maae vi sige med Paulus: vi overlade eder til Gud og Hans Naades Ord, som er mægtigt til at give eder Arv med de Hellige; thi vil vi have *Fingre* deri, fordærve vi kun hvad der hos Herren er i de bedste Hænder, naar vi kun ikke skiødesløs smide, men troende og ydmyge lægge det deri (*Breve* 1926, bind 2, s. 375).

Læs mere

Grundtvigs tanker i anledning af konfirmationen kan desuden ses i et utrykt udkast til konfirmationstalen, "Paaske-Confirmation 1843" (Grundtvig-arkivet, fasc. 33 og 68).

2 Indhold

Confirmations-Psalmer indeholder to salmer, som er sat op med skillestreger på en måde, som antyder, at de har været afsunget i fire omgange (Kristensen 1931, s. 74): Først "Velkommen, Morgenrøde", derpå strofe 1-3 af "Frygt, mit Barn, den sande Gud!", efter en skillestreg strofe 4-5 af samme og til sidst en gentagelse af de to sidste strofer af "Velkommen, Morgenrøde". Denne gang er "Den Haand" (strofe 6,1) dog ændret til "Guds Haand" (strofe 1,1). Disse to sidste strofer har formodentlig været anvendt som udgangssalme.

2.1 Velkommen, Morgenrøde

Salmen "Velkommen, Morgenrøde" blev ikke alene skrevet med Metas konfirmation for øje. Det var planen, at salmen tillige skulle indgå i det salmebogstillæg med titlen *Psalme-Blade til Kirke-Bod*, som Grundtvig arbejdede på i marts-april 1843, og som skulle indeholde salmer til anvendelse ved gudstjenester og kirkelige handlinger. Allerede 4. marts omtalte Grundtvig den nyskrevne salme, og i det planlagte tillæg kom den til at indgå som én ud af ti salmer til "Daab og Confirmation" (*Bibliografien*, nr. 745). Ved udvælgelsen af salmer lagde Grundtvig vægt på "nogenlunde [at] raade Bod paa det Savn, jeg baade som Præst og Christen føler", og at det "giælder om hvad der har 'Saft og Kraft'" (brev til P.A. Fenger den 4. marts 1843, i *Breve* 1926, bind 2, s. 360).

Salmen begynder festligt med en hilsen til morgenrøden, og opstandelsen sættes som et fortegn for konfirmationsgudstjenesten (strofe 1,1-4). Derpå forklares, hvad det er, de troende – og på denne dag vel særligt konfirmanderne – skal leve af, nemlig Guds ord (strofe 1) og Guds ånd (strofe 2). Strofe to sætter konfirmationen i relation til (barne)dåben og påpeger, at ånden er "Kraft-Beviset", dvs. den magt, der sættes bag dåbens gyldighed. Strofe 1-2 blev udeladt i mange senere genoptryk, og salmen blev i stedet kendt under førstelinjen fra tredje strofe, "Han, som på Jorden beiler". Strofe 3-7 er gennemført i sin opbygning. Strofe for strofe beskrives Guds frelsergerninger med den gennemgående metafor Guds hånd, der hhv. døber (strofe 3), fører til nadveren (strofe 4), vejleder og trøster vha. bibelens ord (strofe 5a), udfrier af graven (5b) og kroner mennesket i evigheden i en eskatologisk vision (strofe 6). Strofe syv er

en rekapitulation af de foregående strofer i et trefoldigt halleluja hhv. for hånden (strofe 4), for ånden, som har bragt (bibel)ordet (strofe 5), og for ærens krans (strofe 6). Salmens anliggende er at vise, at det er Gud selv, som fra først til sidst udvirker frelsens gerninger for menneskene i kraft af Helligånden (Hansen 1937-1966, bind 2, s. 115).

Salmen er et prægnant udtryk for Grundtvigs konfirmationsteologi. I konfirmationen er det ikke mennesket, men Gud, der bekræfter dåbspagten. Gud er som en bejler, der indbyder konfirmanderne til tro og beder dem om troskab. Når de så siger ja, "besegles" den pagt, som blev indgået mellem dem og Gud i dåben. Ordene "naar vi kun vil" i strofe 3 hentyder til konfirmationsritualets tilspørgsel. Konfirmanderne skal selv sige ja, for pagten er et gensidigt forhold mellem parterne (Dahn 1984, s. 282). At forholdet er gensidigt, betyder dog ikke, at initiativet ligger lige meget på begge sider. Det er Gud, der rækker hånden ud, indbyder, bekræfter og besegler. Der er ingen tvivl om, at Guds nåde har prioritet i forhold til menneskets frie tilslutning til den. Det er tilspørgslen, der kalder tilslutningen (troen) frem.

Læs mere

For en nærmere undersøgelse af forholdet mellem Guds bejlende nåde og menneskets frie tilslutning til den i bl.a. denne salme, se Gregersen 2004, særligt s. 115-116, og Gregersen 2015, s. 228-230.

2.2 Frygt, mit Barn, den sande Gud

Den anden salme, "Frygt, mit Barn, den sande Gud!", er et genoptryk med enkelte afvigelser af en salme, der blev trykt første gang i L.C. Hagens udgivelse *Historiske Psalmer og Riim* (1832), som nr. 51 ([klik her](#)). Salmen er Grundtvigs gendigtning af en gammel katekismussalme af Peder Jensen Roskilde, "Mit Barn, fryct den sande Gud", der er kendt i tryk fra begyndelsen af 1600-tallet (se Malling 1962-1978, bind 1, s. 300-302). Hos Hagen var salmen forsynet med overskriften "Christendommen i en Hoved-Sum". Formen er meget enkel, idet salmen gennemgår kristendommens hovedelementer i fem strofer: De ti bud (strofe 1), trosbekendelsen (strofe 2), fadervor (strofe 3), dåben (strofe 4) og nadveren (strofe 5). Salmen var oplagt at anvende ved konfirmationsgudstjenester på denne tid, da *Luthers lille katekismus* udgjorde en central del af pensum i konfirmationsforberedelsen.

3 Efterliv

Også "Frygt, mit Barn, den sande Gud!" kom til at indgå i salmebogsudkastet *Salme-Blade til Kirke-Bod*, og begge salmer blev desuden genoptrykt mange gange siden (se *Bibliografien*, bind 1, s. 279-280, og bind 2, s. 205-207). Størst betydning for eftertiden fik "Velkommen, Morgenrøde" i den forkortede version med førstelinjen "Han, som på Jorden beiler". I visse grundtvigske kredse holdt man fast i at benytte salmen i sin helhed, men det var i den forkortede form, at salmen kom til at indgå i de officielle danske salmebøger. Med tiden blev den en af de mest brugte konfirmationssalmer. Anders Malling skrev i 1962, at salmen "nu [er] indsunget

overalt i det danske folk” (Malling 1962-1978, bind 2, s. 126). “Han, som på jorden bejler” findes i den nuværende autoriserede salmebog (2002) som nr. 479.

4 Anvendt litteratur

4.1 Trykt

- *Bibliografien*, se Johansen, Steen (1948-1954).
- Dahn, Helge (1984) *Salmehåndbogen. En gennemgang af den danske salmebog*, 2. udg. [1968]. København.
- Gregersen, Niels Henrik (2004) “Guds frie nåde, troens frie gensvar: Frelsens betingelser hos N. F. S. Grundtvig og John Wesley” i *Grundtvig-Studier* 2004, s. 103-133. København.
- Gregersen, Niels Henrik (2015) *Den generøse ortodoksi. Konflikt og kontinuitet i kristendommen*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1926) *Breve fra og til N.F.S. Grundtvig*, udg. Georg Christensen & Stener Grundtvig, bind 2: (1821-1872). København.
- Hagen, L.C. udg. (1832) *Historiske Psalmer og Riim til Børne-Lærdom*. København.
- Hansen, Uffe (1937-1966) *Grundtvigs Salmedigtning. Dens Historie og Indhold*, bind 1-3. Odense og København.
- Johansen, Steen (1948-1954) *Bibliografi over N.F.S. Grundtvigs skrifter*, bind 1-4. København.
- Kristensen, Marius (1931) “Velkommen, Morgenrøde!” i *Julebogen. Udgivet af Kirkeligt Samfund af 1898*, s. 71-82. København.
- Malling, Anders (1962-1978) *Dansk salmehistorie*, bind 1-8. København.

4.2 Utrykt

- Grundtvig, N.F.S. (1843) “Paaske-Confirmation 1843”, ms. i Grundtvig-arkivet, fasc. 33 og 68, Det Kongelige Bibliotek. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1843) “Psalme-Blade til Kirke-Bod”, ms. i Grundtvig-arkivet, fasc. 382(1), Det Kongelige Bibliotek. København.